

HORIZONT 2022/7

Migrációkutató Intézet

Dobó Géza, Gönczi Róbert, Kovács Blanka, Párducz Árpád, Péntzváltó Nikolett:
[Menekültkörkép az orosz–ukrán háború hatodik napján](#)

Dobó Géza, Gönczi Róbert, Kovács Blanka, Párducz Árpád, Pénzváltó Nikolett: **Menekültkörkép az orosz–ukrán háború hatodik napján**

1. BEVEZETÉS

Február 24-én csütörtökön, magyar idő szerint hajnali négy óra körül közzétették Vlagyimir Putyin – egyébként már a hétfői napon rögzített – videóját, amelyben az orosz elnök bejelentette, hogy „különleges katonai művelet” végrehajtását rendelte el Ukrajna ellen. Az elemzők által előrejelzett legrosszabb forgatókönyv valósult meg: az orosz fegyveres erők egyszerre három, déli, keleti és északi irányból is átlépték az ukrán határt. A tanulmány célja az orosz agresszió menekültügyi következményeinek bemutatása az első hat nap történései alapján. Az alábbiakban a legfontosabb kérdésekre igyekszünk válaszokat adni. Munkatársaink múlt szombaton személyesen is elutaztak a magyar–ukrán határhoz; az elemzést az ő beszámolóikkal egészítettük ki. A kéziratot március 1-jén zártuk le.

2. MENNYI MENEKÜLT FOGJA ELHAGYNI UKRAJNÁT?

A 44 millió lakosú Ukrajnából elmenekülők száma elsősorban a harcok térbeli és időbeli kiterjedésétől, valamint intenzitásától függ. Mint a fegyveres konfliktusoknál általában, várhatóan ebben az esetben is a menekülők jelentős része belső menekültként az országhatárokon belül marad. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága ugyanakkor potenciálisan 4 millió, az országot elhagyó

ABSZTRAKT

2022. február 24-én hajnalban Oroszország háborút indított Ukrajna ellen, ami menekülthullámot indított a szomszédos országokba. Az ENSZ előrejelzése szerint az Ukrajnából elmenekülők száma potenciálisan a négy-millió főt is meghaladhatja. Március 1-jén délig 660 ezren hagyták el az országot. Az Ukrajnával szomszédos államok kivétel nélkül támogatásukról biztosították a menekülőket. Magyarország kormányrendeletet fogadott el, amelynek értelmében ideiglenes védelemre jogosultként ismeri el az Ukrajna területéről érkező ukrán állampolgárokat, valamint az Ukrajnában jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat. A tanulmány a sajtóban megjelent hírek és a magyar–ukrán határon végzett terepkutatás alapján egy körképet vázol fel a kialakult menekülthelyzetről a háború hatodik napján.

menekülttel számol, amennyiben a harcok eszkalálódnak.¹ Ebből becslésük szerint Magyarországra 2022 júliusáig 250 ezren érkehetnek.² ENSZ adatok szerint március 1-je kedd délig több mint 660 ezren hagyták el Ukrajnát.³

3. MENNYIEN ÉRKEZTEK EDDIG AZ UKRAJNÁVAL SZOMSZÉDOS ÁLLAMOKBA, ÉS MI VÁRT OTT RÁJUK?

A menekültáradat a legsúlyosabban Lengyelországot érintette. Ez nem volt meglepő sem az ukrán-lengyel határ hosszának, sem pedig annak fényében, hogy Lengyelországban már a háborút megelőzően is mintegy 2 millió ukrán állampolgár élt, illetve dolgozott.⁴ Az orosz offenzíva megindulását követően négy nap alatt 200 ezer ember kelt át a két ország határán a lengyel határőrség szerint.⁵ (Beszámolók szerint már csütörtök délelőtt megérkezett az első vonat Varsóba, tele rémült ukrainai állampolgárokkal.) A kézirat lezárásig számuk több mint 377 ezerre emelkedett.⁶ Stanislaw Żaryn, a titkosszolgálatokat felügyelő miniszter szóvivője szerint az érkezők fele szóbeli nyilatkozatot tett arról, hogy az Oroszországi Föderáció által indított invázió elől menekül.⁷ Információját megerősítette Andrzej Popko, a regionális határőrség szóvivője is, aki elmondta, mindenkit beengednek Ukrajnából, azokat is, akik hiányos vagy érvénytelen személyazonossági dokumentumokkal rendelkeznek. (Az így érkezőknek 15 napon belül rendezniük kell az irataikat az ukrán konzulátuson vagy valamelyik lengyel vajdasági hivatalnál.) A szervezett és gyors határátkelési mechanizmus érdekében a lengyel kormány eltörölte az Ukrajnából érkezők számára a karanténkötelezettséget a Covid-19 ellen be nem oltottak számára is. A konfliktus első 24 órájában a helyi hatóságok összesen kilenc befogadóközpontot létesítettek az Ukrajnával határos két lengyel vajdaságban, a Lublini és a Lengyel-kárpátaljai vajdaságokban a határőrség, a helyi hatóságok és az idegenrendészeti hivatal közreműködésével. (Ezekben a befogadóközpontokban az érkező menekültek információkat szerezhetnek, ételmelegszerhez, orvosi ellátáshoz juthatnak.) A hatóságok szerint a következő egy hétben további nyolc befogadóközpontot fognak átadni, illetve új kórházakat is biztosítanak, célzottan az Ukrajnából érkező menekültek megsegítésére.⁸ Adam Niedzielski egészségügyi miniszter bejelentette, hogy a lengyel kormány elindít egy speciális orvosi vonatot is, amely 120 lengyel kórházba szállítja majd a határon átlépő sérülteket, legyen akár katona, akár civil. A tűzoltóság emellett

¹ LANGRAND 2022.

² UNHCR, 2022.

³ TWITTER 2022.

⁴ KOŚCIŃSKI 2018.

⁵ NOTES FROM POLAND 2022.

⁶ BBC 2022.

⁷ HIRADO.HU 2022.

⁸ KOŚC 2022.

buszokkal szállítja az ország nyugati felébe a keletről érkező menekülteket. Péntekre a határátlépések száma tovább fokozódott, azonban az ukrán oldalon összeomló informatikai rendszer erősen akadályozta, hogy a tömeg gyorsan és szervezeten haladhasson át a határon. (Az egyre súlyosbodó ukrán üzemanyag-ellátási helyzet, illetve a több tíz kilométeres gépjárműsorok arra készítettek több Ukrajnából érkezőt is, hogy gyalog vagy kerékpárral próbáljon meg áthaladni a határszakaszon.) A lengyel kormány közlése szerint akár további egymillió ukrán menekültet is befogadnak.

Romániába a háború első 24 órájában több mint tízezer menekült érkezett a hivatalos állami statisztika szerint.⁹ Ez az adat a kézirat lezárásáig 38 461 főre növekedett.¹⁰ A belügyminiszter, Lucian Bode szerint a korábban említett tízezer embernek az egyharmada azonnal elhagyta az országot Magyarország és Bulgária felé. A menekülteknek csak egy töredéke marad Romániában. Az első 48 órában mindössze 11 ukrán állampolgár terjesztett elő hivatalosan menedékkérelmet a kelet-európai országban. Klaus Iohannis román elnök csütörtökön nyilatkozott először a konfliktusról.¹¹ Megerősítette, hogy – csatlakozva szövetségeseikhez – elítéli Oroszország ukrán invázióját, azonban biztosította a romániai állampolgárokat, hogy országuk nem fog részt venni a konfliktusban. Iohannis azt is bejelentette, hogy Bukarest az Ukrajnából érkező menekültek rendelkezésére bocsát minden humanitárius segítséget, amire szükségük lehet. Mindemellett bejelentette, hogy Románia meg fog tenni mindent a háború diplomáciai megoldásáért, illetve készen állnak a NATO keleti szárnyának következetes megszilárdítására. Romániának 650 kilométeres közös határszakasza van Ukrajnával.¹² A legnagyobb nyomást a határőrség Máramarosszigetnél tapasztalta.

Szlovákia – hasonlóan Magyarországhoz – szintén megerősítette keleti határszakaszát. Eduard Heger miniszterelnök bejelentése szerint 1 500 katona érkezett az Ukrajnával közös szlovák határszakaszra, illetve felszólította a hatóságokat, hogy segítsenek az érkező menekülteknek, akiknek a száma 46 868 volt a kézirat lezárásakor.¹³ A szlovák kormány emellett engedélyt adott a NATO-erők állomásoztatására az országban, mellyel kapcsolatban már több tagállam is felvette a kapcsolatot Pozsonnyal Jaroslav Nad' védelmi miniszter szerint. Prága felajánlotta, hogy minden katonai, gazdasági és humanitárius segítséget megadnak szomszédjuknak a sikeres válságkezelés érdekében. A menekültek elhelyezését Kelet-Szlovákiában a belügyminisztérium, a védelmi minisztérium és a helyi önkormányzatok menedzselik. (A menekülteket iskolai tornatermekben, kollégiumokban és turistaszállóknak helyezik el a sürgősségi elszállásolás érdeké-

⁹ MÁZSÁR – VASKOR 2022.

¹⁰ BBC 2022.

¹¹ CHIRILEASA 2022.

¹² RFE/RL 2022.

¹³ BBC 2022.

ben, miközben Kassa határában éppen egy sátorváros felállításán dolgozik a helyi önkormányzat.) Az első két nap során több tízezer fő menekült Ukrajnából Szlovákiába, hatalmas torlódásokat létrehozva a közös határszakaszon.¹⁴ A 98 kilométer hosszú ukrán-szlovák határon kialakult áldatlan helyzet következtében Pozsony rendkívüli állapotot léptetett életbe. (Szlovákiának öt határátkelőhelye van Ukrajna felé: kettő személygépkocsinak, egy a gyalogosoknak és kerékpárosoknak, további kettő pedig a vasúti közlekedés számára.) A szlovák hatóságok adatai szerint egy átlagos napon körülbelül 1 500 fő érkezik Ukrajnából Szlovákiába: ez a szám jelenleg 10-11 ezer fő között mozog.¹⁵ A határon átlépő ukrán menekültek többsége bevallottan az invázió elől menekül, ám nem sokan igényelnek menedéket Szlovákiában, hanem inkább tovább utaznak nyugat felé. (Hasonlóan a többi határátkelőhelyhez, a kialakult végeláthatatlan gépjármű-sorok következtében egyre több ukrán dönt úgy, hogy gyalog indul át a határátkelőhelyeken.) Roman Mikulec belügyminiszter bejelentette, hogy a gyorsított határátlépési mechanizmus érdekében az útlevéllel nem rendelkező személyek is beléphetnek a határőrség ellenőrzését követően Ukrajna felől Szlovákiába, illetve készen áll a határőrség további határátkelőhelyek megnyitására is.

Látván az Ukrajnában kialakult helyzetet, a moldáv parlament megszavazta a 60 napos rendkívüli állapotot, félvén, hogy hasonló helyzet alakul ki az országban az oroszbarát *de facto* állam, a Dnyesztermellék miatt.¹⁶ A február 24-i döntés megtiltja a tömegtüntetéseket és lehetőséget ad a kormány számára, hogy azonnal eltávolíthasson „*persona non grata*kat” az ország területéről. A miniszterelnök, Natalia Gavriľta beszámolója szerint az első 24 órában 4 200 ukrán menekült érkezett a kis kelet-európai állam területére. (Ez a szám azóta 56 064 főre emelkedett.)¹⁷ A kormányfő hozzátette, február 25-ig mindössze százan kértek hivatalosan menedéket Moldovában, a menekültek többsége tovább haladt Nyugat-Európa felé. A moldovai hatóságok a megnövekedett érkezésszámok sikeres kezelése érdekében segítségnyújtási központokat hoztak létre két határátkelőhelyen is, Ocnitán és Palancán. (A belügyminisztérium tájékoztatása szerint ezek akár 72 órára is szállást tudnak nyújtani minden menekültnek.) Moldovának 1 222 kilométeres közös határszakasza van Ukrajnával.

4. MI A MAGYAR HIVATALOS ÁLLÁSPONT, FOGADJA-E MAGYARORSZÁG AZ UKRAJNAI MENEKÜLTEKET?

Benkő Tibor honvédelmi miniszter február 24-én azt nyilatkozta, a belügyi tárccal közösen felkészültek a menekültek érkezésére, illetve az ezzel összefüggő humanitárius feladatokra. A magyar megközelítést már ebben az interjúban előrejelezte, amikor úgy fogalmazott, nem arra

¹⁴ THÜRINGER 2022.

¹⁵ PARAMÉTER 2022.

¹⁶ RFE/RL 2022.

¹⁷ BBC 2022.

törekszünk, hogy nagy gyűjtőtáborokat hozzunk létre, és ott helyezzünk el mindenkit, hanem arra, hogy mindenki a számára a lehető legmegfelelőbb, legjobb körülmények között legyen. A tárcavezető szerint akár több tízezer menekült befogadására is képesnek kell lennünk.¹⁸ Orbán Viktor miniszterelnök február 25-én, pénteken este a NATO-csúcstalálkozót követően közzétett videóban kijelentette, hogy a Magyarországra érkező menekültek számára a megfelelő ellátást biztosítani fogjuk.¹⁹ Ugyanezt megismételte szombaton Beregsurányban is. Szijjártó Péter külügyminiszter péntek este Brüsszelből jelentkezett be videóüzenetben, és arról tájékoztatott, hogy humanitárius folyosót nyitottunk az Ukrajnában jogszerűen tartózkodó harmadik országok állampolgárainak; illetve, hogy a határátkelőhelyeink, meghosszabbított nyitvatartással és teljes kapacitással működnek a beléptetés felgyorsítása érdekében.²⁰

Február 24-én este megjelent a Magyar Közlönyben a kormány 56/2022. számú rendelete, amely aznap 22 órakor lépett hatályba.²¹ Ennek értelmében Magyarország ideiglenes védelemre jogosultként ismeri el az Ukrajna területéről érkező ukrán állampolgárokat, valamint az Ukrajnában jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokat. A kormányrendelet értelmében lehetővé vált, hogy a jelzett személyek akár érvényes úti okmányok nélkül is Magyarország területére lépjenek, valamint Magyarországon folyamodjanak védelemért. (A korábbi szabályozások értelmében csak a magyar állampolgársággal rendelkezők, valamint – az Európai Unió és Ukrajna közötti, 90 napos tartózkodást biztosító vízummentességi megállapodás alapján – a biometrikus útlevéllel rendelkező ukrán állampolgárok léphettek át szabadon a magyar határt. Menedékkérelemre vonatkozó szándéknyilatkozat benyújtására pedig kizárólag a kijevi és a belgrádi nagykövetségen volt lehetőség, a magyar határon, illetve Magyarországon területén nem. Ezen változtatott a február 24-i rendelet.)

Az ideiglenes védelmi (más néven úgynevezett menedékes) státusz jogszabályi lehetőségét a délszláv háborúra válaszul dolgozták ki, és a hazájukat tömegesen elhagyni kényszerülő csoportokra alkalmazzák. A menedékes státusz a menekültstátuszhoz hasonló jogokat biztosít. A különbség elsősorban időbeli: a menedékes státusz megszűnéséről – amennyiben a megadását előidéző körülmények már nem állnak fenn – a kormány dönt. A menedékesként történő elismerés iránti kérelem benyújtására az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság ügyfélszolgálati irodáiban, valamint a kialakított gyűjtőpontokon van lehetőség. Az eljárást az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság folytatja le, amelyre legfeljebb 45 napja van. A magyar államnak azonban már az eljárás ideje alatt is biztosítania kell a védelemért folyamodók számára a lakhatást, az étkezést és orvosi ellátást. Az ideiglenes védelmi státusz megszerzését követően a me-

¹⁸ ATV 2022.

¹⁹ PAPP 2022.

²⁰ M1 HÍRADÓ 2022.

²¹ 56/2022. (II. 24.) KORM. RENDELET

nedékes a védelem teljes időtartama alatt jogosult marad lakhatásra és ellátásra a befogadó állomásokon, valamint ingyenes egészségügyi ellátást vehet igénybe, a tanköteles korú gyerekek pedig oktatásban részesülhetnek. Aki nem akar, annak természetesen nem kötelező befogadó állomásra menni.²² A február 28-án nyilvánosan elérhető információk alapján egyelőre nem lehet tudni, tervezik-e menekülttáborok (újra)nyitását vagy újak létesítését.

Az ukrán vasút március 1-jén arra kérte az Ukrajnát elhagyni szándékozókat, hogy Szlovákia és Magyarország felé hagyják el az országot, ahol a gyalogos átkelőhelyek kisebb terheltsége miatt gyorsabban átléphetik az Európai Unió határát. A vasútállomásokon ingyenes transzfert szerveznek a határátelőhelyekre.²³

5. MENNYIEN ÉRKEZTEK EDDIG MAGYARORSZÁGRA, ÉS MI TÖRTÉNT VELÜK?

Az első menekültek már a háború kitörése előtti napokban megjelentek Magyarországon. Az érkezők száma azóta folyamatosan nő. Február 24-én este Volodimir Zelenszkij ukrán elnök általános mozgósítást rendelt el. Ennek értelmében aznap éjfél-től a 18-60 év közötti férfiak már nem hagyhatták el Ukrajnát. Helyi beszámolók szerint azonban már kora délutántól nem engedték kilépni az országból a hadköteles korú férfiakat. A fél ötös vonat volt az utolsó, amivel ők át tudtak jönni Záhonyra. Munkatársaink helyszíni tapasztalatai, valamint információi alapján azonban meg kell említenünk néhány eltérő gyakorlatot.²⁴ Azokat a kettős állampolgárságú férfiakat, akiknek volt belépést tanúsító pecsét az útlevelében, több esetben átengedték az ukrán határhoz. Több határátelőhelyen hasonlóan elnézőek voltak a családostól, gyermekkel érkező férfiakkal. Legtöbb esetben mégis arról számoltak be a határátelőhelyeken, hogy az ukrán határellenőrzésen az útlevelébe rejtett, jellemzően 500–1000 hrivnya fejében engedték át őket. Az első időszakban főként kárpátaljai magyarok érkeztek, illetve olyanok, akiknek rokonaik, barátai élnek Magyarországon, akik el tudták őket szállásolni. Elkezdtek megtelni a határhoz közeli szállodák is.

Rendkívül rövid idő alatt példaértékű civil összefogás alakult ki Magyarországon az érkezők megsegítésére. Számos segélyszervezet indított gyűjtést, és jelent meg önkéntesekkel a magyar-ukrán határon. A pénzbeli és tárgyi adományok mellett folyamatosak a szállással és fuvarral kapcsolatos felajánlások. A térségbeli önkormányzatok közül sokan megnyitották a közösségi tereket, ideiglenes szállásokat alakítanak ki a menekülteknek, de a határtól távolabbi önkormányzatok közül is sokan ajánlottak fel segítséget, köztük a főváros is. Egyetemek jelentették

²² HELSINKI.HU 2022.

²³ UKRZALIZNICJA 2022.

²⁴ Meg kell jegyeznünk, hogy ezek eltérő határátelőhelyeken, eltérő időpontokban történtek.

be (például ELTE, Debreceni Egyetem, Szegedi Tudományegyetem), hogy férőhelyeket ajánlanak fel; de megtették ezt például különböző Facebook-csoportokban magánszemélyek is; illetve például a szallas.hu a szállásadókkal indít közös programot. Ingyenes utazást biztosít számukra a MÁV, úgynevezett szolidaritási jeggyel utazhatnak tovább Záhony vasútállomásra azok az utasok, akik egyértelműen Ukrajnából érkeztek és más magyarországi célállomásra tartanak.²⁵ A megnövekedett forgalom miatt a MÁV több kocsival indítja járatait. Munkatársaink vasárnap délután, a Záhonyból 14 óra 40 perckor induló járatra váltottak jegyet, amelynek utolsó négy kocsját a menekültek rendelkezésére bocsátották. A végállomáson, Budapesten a Magyar Református Szeretetszolgálat és a Vöröskereszt önkéntesei várták a menekülteket, hogy megfelelő információkat és ellátást biztosítsanak számukra. A teljesség igénye nélkül, a humanitárius segítségnyújtásban részt vesz a Magyar Vöröskereszt, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, a Baptista Szeretetszolgálat, a Magyar Református Szeretetszolgálat, a Hit Gyülekezete, az UNICEF, a Migration Aid, az Age of Hope Alapítvány és a Budapest Bike Maffia, a Katolikus Karitás és a Krisna-hívők is; mindannyian segítenek, illetve fogadják a felajánlásokat.²⁶

Szentkirályi Alexandra kormányzóvivő február 25-én este bejelentette, hogy aznap éjfélről él a „nemzeti segélyvonal is”, amellyel a Híd Kárpátaljáért összefogást lehet támogatni, valamint a kormány egy számlaszámot is nyitott az adományoknak.²⁷

Az idő előrehaladtával egyre hosszabb, több kilométeres, majd akár több tíz kilométeres autósorok torlódtak fel a határátkelőkön. Munkatársaink szombaton reggel érkeztek meg az ukrán-magyar határhoz. Csapnál becsléseik szerint akkor mintegy kétszáz autó várakozott. Az érkezők között pedig már nem csak kárpátaljai magyarokkal találkoztak, hanem egyre többen jöttek Ukrajna más részeiből, köztük Kijevből, Poltavából és Mariupolból is. A tiszabecsi átkelőnél az emberek egyszerre próbáltak gyalogosan, autókkal és buszokkal is átkelni. A helyszínen jelen lévő civil szervezetek ételosztó és információs sátrakat, melegedőket állítottak fel. A menekülőket buszok, illetve a készenléti rendőrség tagjai szállították a különböző településeken kialakított átmeneti befogadóhelyekre. A többség azonban az akkori tapasztalatok alapján jellemzően csak egy éjszakát maradt a határ térségében, mielőtt tovább indult. Sokan terveztek tovább menni nyugat felé, Csehországba, Németországba. Szombat reggelre a záhonyi vasútállomás váróterme is megtelt az Ukrajnából érkezőkkel.

Szijjártó Péter február 27-én vasárnap Csap településen nyilatkozott. Kiemelte, Magyarország szerepet vállal a humanitárius katasztrófa enyhítésében, részben helyszíni segítséggel, részben

²⁵ MÁV ZRT. 2022.

²⁶ MOLNÁR 2022.

²⁷ SZENTKIRÁLYI 2022.

a bajba jutottak befogadásával. Vasárnap 100 ezer liter üzemanyagot, valamint 28 tonna élelmiszert juttattak el Kárpátaljára, a Külgazdasági és Külügyminisztérium pedig hétfőn újabb 1 millió eurót bocsátott az Ökumenikus Segélyszervezet rendelkezésére a következő segélyszállítmány összeállításához. A külügyminiszter azt is bejelentette, hogy elkészültek a határ magyar oldalán minden infrastrukturális művelettel annak érdekében, hogy készen álljunk a menekültek fogadására. Hétfőtől hat helyszínen (Beregsurány, Tiszabecs, Záhony, Barabás, Lónya, Beregdaróc) segélypontok kezdik meg a működésüket. Emellett minden előkészületet megtettünk annak érdekében, hogy el tudjuk szállásolni a hozzánk érkező menekülteket a kelet-magyarországi területen – fogalmazott a miniszter. Hozzátette, február 24-e óta az öt határátkelőhelyen 66 ezren lépték át Ukrajna felől a határt.²⁸

A magyar Belügyminisztérium tájékoztatása szerint február 25-én este nyolc óráig a magyar-ukrán határt átlépő közel 26 ezer ember közül (ez az átlagos személyforgalom közel kétszerese volt) senki nem adott be menedékkérelmet.²⁹ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Rendőr-főkapitányság a február 26-i napon 23 140 határátlépésről számolt be Ukrajnából Magyarországra. Hétfő reggelre (csütörtöktől számolva) az érkezők száma meghaladta a 85 ezret.³⁰ Február 27-én estig 66-an adtak be menedékeskénti elismerés iránti kérelmet.³¹

A menekültek fogadására kialakított rendszerről február 28-án este Szentkirályi Alexandra kormányzóvivő osztott meg bővebb információkat. Elmondta, hogy a magyar kormány továbbra is „*tárt karokkal, segítséggel és segítő szándékkal*” várja az ukrajnai háború elől menekülőket. A beléptetés gyorsítása érdekében az érintett határátkelők napi 24 órában működnek. Tájékoztatott, hogy a háború kezdetétől február 28-án késő délutánig 89 561-en lépték át Ukrajna felől a magyar határt, valamint hozzátette, hogy a kormány koordinálja a menekültek elszállásolását is. Mindaddig erre 139-en tartottak igényt. Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság jelöli ki azokat a szálláshelyeket, ahol a menekülteket elhelyezik, illetve ők koordinálják a fővárosba érkező menekültek elszállásolását is, segítik az állami készletek kiosztását és a menekültek számára szükséges okmányok kiállítását. A kormány működteti továbbá a Nemzeti Humanitárius Koordinációs Tanácsot, amelynek feladata a humanitárius segélyek gyűjtése és kiszállítása, valamint segíti a magyarországi segélyszervezetek munkáját.³²

²⁸ SZIJJÁRTÓ 2022.

²⁹ BOZZAY 2022.

³⁰ POLICE.HU 2022

³¹ KLÁG, 2022.

³² MANDINER, 2022

A kézirat március 1-ji lezárásáig 105 ezren léptek be Ukrajna felől Magyarországra,³³ a hivatalosan menedékért folyamodók száma pedig 313 főre nőtt.³⁴

6. MILYENEK A VISZONYOK KÁRPÁTALJÁN?

Az orosz inváziót követően jelentős tömeg indult útnak Kárpátaljáról – elsősorban 18–60 év közötti férfiak, akik a hadkötelezettség elől menekültek Magyarországra. Február 24-én és 25-én munkatársaink interjúi alapján a kárpátaljai magyarok jellemzően nem a háborútól, hanem a gazdasági instabilitástól és attól féltek, hogy férfi rokonaikat besorozzák. Az orosz légideszantoszok lemergi bevetése a földrajzi közelség miatt azonban pánikhullámot váltott ki Kárpátalján, és menekülésre ösztönözte a családokat. Legtöbben már Magyarországon élő családtagjaiknál, főleg Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében találtak menedéket. Komoly problémát jelent a térségben a dezinformáció, gyakran eltérő híreket hallanak a magyar és az ukrán sajtóban, nem tudják, kinek higgyenek. Az infláció súlyosan érinti az egyébként is alacsony gazdasági fejlettségű Kárpátalja lakóit; például a rizs ára körülbelül 40 hrvnyáról 70-re, míg az étolajé 32 hrvnyáról 70-re nőtt egyik napról a másikra. A boltok egyelőre jól felszereltek, az alkohol árusítását azonban a Beregszászi Katonai Közigazgatás rendelete alapján megtiltották.³⁵ Több helyen gondot okoz a munkaerőhiány. A félelem és a nehézkes kiszolgálás miatt sok üzlet előtt kigyózó sorok állnak. A gyógyszerárak, benzinkutak és más létfontosságú üzletek továbbra is nyitva tartanak. Kárpátalján rengeteg család mezőgazdálkodásból – főként főlíás gazdálkodásból – él, így komoly aggodalom, hogy mi történik majd a természettel, és ha sikerül is betakarítaniuk, kinek tudják majd eladni. Félő, hogy még ha a háború véget is ér, a megélhetési nehézségek miatt több ezren kényszerülnek véglegesen Magyarországra költözni.

7. UTOLJÁRA A DÉLSZLÁV HÁBORÚ IDEJÉN VOLT HASONLÓ HELYZET MAGYARORSZÁG KÖZVETLEN SZOMSZÉDSÁGÁBAN – MIK VOLTAK AZ AKKORI TAPASZTALATOK?

Az 1991 nyarán kitört délszláv válság folyamatai nagymértékű migrációs hullámot generáltak, amelynek egyik célpontja Magyarország volt. A háború elől menekülők számát 3,7 és 4 fő millió közé teszik, ezen belül pedig 600 és 800 ezer között alakulhatott a más országokba menekülők száma.³⁶

³³ POLICE.HU 2022.

³⁴ ORSZÁGOS SAJTÓSZOLGÁLAT 2022.

³⁵ KÁRPÁTINFO.NET 2022.

³⁶ KITANICS-PAP 2014, 284.

Magyarország a harcok megindulásától kezdődően befogadta és védelemben részesítette azokat a Jugoszlávia területéről érkezőket, akiknek lakóhelye a harcok által érintett területeken feküdt, akik megtagadták a katonai szolgálatot, illetve azokat, akik az előbb említett kategóriába sorolható személyekhez családtagokból érkeztek.³⁷ A határon jelentkező migrációs nyomás, valamint a Barcsot ért bombatalálatok a magyar kormányt és a Belügyminisztérium alárendeltségébe tartozó Határőrséget különleges intézkedésekre és szervezeti átalakításokra kényszerítették. Nagykanizsa, Pécs és Kiskunhalas környékén nehézfegyverekkel ellátott akciószázadokat hoztak létre, mivel a történelmi előzmények miatt a Honvédség szerepvállalása a határvédelemben nem lett volna szerencsés.³⁸ A kormány által kidolgozott terv fő célja a tömegesen megjelenő menekültek kezelése, valamint az esetlegesen megjelenő fegyveres csoportok megállítására volt, amelyek veszélyt jelenthettek volna a magyar állampolgárok és a menekültek biztonságára.³⁹

A déli határszakaszra érkező, 1992-től kezdődően többségében bosnyák⁴⁰ menedékkérők ellátásában az állami és civil szervezetek mellett a lakosság is jelentős részt vállalt. A három nagy állandó befogadóállomás (Debrecen, Bicske, Békéscsaba) és húsz átmeneti szállás mellett a polgári lakosság is számos esetben nyújtott menedéket az érkezőknek.⁴¹ A délszláv válság esetében a kormány alapvetően átmeneti helyzetként tekintett a menekültek magyarországi tartózkodására, ennek megfelelően pedig nem került sor a hatályos menekültügyi eljárás lefolytatására. Az ország területére érkező menekülteket a helyi szervek regisztrálták és látták el igazolvánnyal. A menekültek tovább utazását az 1992. július 2-án újra hatályba léptetett osztrák vízumkényszer⁴² akadályozta meg, amelynek következtében jelentősen beszűkültek a továbbhaladási lehetőségek. A menekülők nagy száma miatt az előzetesen tervezett szállások mellett átmeneti szállásokat nyitottak többek között Nagyatádon, Pécsen, Siklóson és Mohácson.⁴³

A Magyarországra érkezett menekültek számával kapcsolatban nem állnak rendelkezésre pontos adatok, mivel a menekültek csak egy részét tudták megfelelően nyilvántartani. A közvélekedés szerint az 1992-ben közölt 50 000 főnél sokkal több nem regisztrált, magyar nemzetiségű menekült érkezett.⁴⁴ Ezt támasztja alá a Vajdaság diverzitásindexének 9%-os csökkenése.⁴⁵ Az 1995-ös Daytoni Egyezmény megkötését követően a menekültek nagy része visszatért hazájába, vagy pedig illegálisan tovább indult Nyugat-Európa felé. A helyzet megértéséhez fontos adat, hogy kezdetben az érkezők gyakran magyar anyanyelvű, vagy magyarul jól értő személyek

³⁷ KLENNER 2019, 59.

³⁸ LÓWI 2016, 88.

³⁹ Uo., 88.

⁴⁰ TÓTH 1996, 438-459.

⁴¹ NAGY 2012, 147.

⁴² Uo., 144. old.

⁴³ TÓTH 1993, 115.

⁴⁴ GAZDAG 2021, 113.

⁴⁵ REMÉNYI 2012, 48.

voltak, ami jelentősen megkönnyítette az ellátásukat és az adminisztrációt, míg a bosnyák menekültek magyarországi tartózkodásukra csak ideiglenes állapotként tekintettek.

1998-1999-ban Szerbia, illetve a „maradék”, úgynevezett Kis-Jugoszlávia NATO-bombázásával záruló, a koszovói albánok függetlenségi háborúja során koszovói albánok hagyták el tömegesen otthonaikat, illetve a bombázások elől sok szerb is elmenekült. Az albán etnikumúak túlnyomó része, mintegy 440 ezren Macedónián keresztül Albániába távoztak,⁴⁶ ahonnan nyugat-európai államok ideiglenes oltalmat nyújtva befogadták egy részüket, de akadtak, akik Magyarországon letek menedékre; ekkor újranyitott néhány befogadó tábor. A szerb nemzetiségűek viszont szinte kivétel nélkül maguk gondoskodtak szálláshelyükről.

8. KITEKINTÉS

A háború első napjait követően világossá vált, hogy az eredeti orosz villámháborús terv kudarcot vallott, Ukrajnát nem sikerült az első napokban megadásra kényszeríteni. Az orosz erőfölénnyel szemben azonban Ukrajnának állampolgárai kimagasló hősiessége ellenére sincs esélye a katonai győzelemre. Az orosz előrenyomulás bár lelassult, de továbbra is folyamatos. A legpusztítóbb fegyverrendszereket Oroszország egyelőre még nem vetette be, és a kezdeti időszakban igyekeztek ügyelni arra, hogy ne támadják a civil lakosságot (a polgári áldozatok száma ugyanakkor ezzel együtt is folyamatosan nő). A hadműveletek következő szakaszában azonban várhatóan ezek az eszközök is előkerülnek, illetve célá válhat a polgári lakosság megtörése, hogy azok gyakoroljanak nyomást az ukrán vezetésre. Könnyen lehet, hogy a háború legvéresebb időszaka még csak most jön. Különösen nagy harcok várhatóak a fővárosban, Kijevben, amely körül az orosz erők igyekeznek bezárni az ostromgyűrűt.⁴⁷

Az ENSZ szerint az ukrajnai helyzet Európa legnagyobb menekültválságává válhat az évszázadban.⁴⁸ Nem egészen hat nap alatt 660 ezren menekültek el Ukrajnából, előrejelzések szerint pedig az országot elhagyók száma a következő időszakban meghaladhatja a 4 milliót. Az európai menekültügyi rendszereknek készen kell állniuk a fogadásukra.

⁴⁶ MAGYAR 2021.

⁴⁷ KOLOZSI 2022.

⁴⁸ UNHCR 2022b.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A Kormány 56/2022. (II. 24.) Korm. rendelete a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készütségről szóló 2020. évi LVIII. törvény menekültügyi eljárás átmeneti szabályainak eltérő alkalmazásáról.

ATV (2022): *Kitört a háború: Mire számíthat a Magyar Honvédség?* Forrás: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=XXNZisVuKd8&fbclid=IwAR39uFtpp1R24Pi_tB8-hTOws5l2kiVjPOYs9FZPbBwLwUfc9sN4vh0knYUQ (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

BBC (2022): *Ukraine Crisis: How Many Refugees and Where Might They Go?* 2022.03.01. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-60555472> (Megtekintve: 2022. 03. 01.)

BOZZAY, Balázs (2022): Senki nem adott be menekültkérelmet az elmúlt két napban a magyar-ukrán határt átlépő 26 ezer ember közül. Telex, 2022. 02. 25. Forrás: <https://telex.hu/belfold/2022/02/25/magyar-ukran-hatar-26-ezer-hataratlepes-menekultkerelem> (Megtekintve: 2022. 02. 25.)

CHIRILEASA, Andrei (2022): *President: Romania won't be drawn in the military conflict in Ukraine!* Romania Insider, 2022.02.24. Forrás: <https://www.romania-insider.com/romania-president-ukraine-russia-war> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

GAZDAG, Ferenc (2021): *Három évtized magyar külpolitikája (1998-2018)*. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest.

HELSINKI. HU (2022): *Információ az Ukrajnából menekülőknél.* 2022. 02. 25. Forrás: <https://helsinki.hu/informacio-az-ukrajnabol-menekuloknek/> (Megtekintve: 2022. 02. 25.)

HIRADO.HU (2022): *Csütörtökön 29 ezer ember utazott be Ukrajnából Lengyelországba.* 2022.02.25. Forrás: <https://hirado.hu/kulfold/cikk/2022/02/25/csutortokon-29-ezer-ember-utazott-be-ukrajnabol-lengyelorszagba#> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

HUDEC, Michal (2022): *Slovakia to secure eastern border, promises solidarity with Ukrainians.* Euractiv, 2022.02.25. Forrás: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/slovakia-to-secure-eastern-border-promises-solidarity-with-ukrainians/ (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

KÁRPÁTINFO.NET (2022): *Megtiltották az alkohol árusítását Kárpátalján.* Forrás: <https://www.karpatinfo.net/2022/2/27/megtiltottak-az-alkohol-arusitasat-karpataljan-200055991> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

KITANICS, Máté – PAP, Norbert (2014): *Ázsia és Európa szorításában – migráció a Balkánon*. In: Tarrósy István (szerk.)-Glied Viktor (szerk.)-Vörös Zoltán (szerk.): *Migrációs tendenciák napjainkban*. Publikon. Pécs.

KOLOZSI Ádám (2022): *Az orosz villámháborús tervek kudarcot vallottak, de Ukrajnának így sincs oka az optimizmusra*. 2022.02.28. Forrás: <https://telex.hu/kulfold/2022/02/28/orosz-ukran-haboru-racz-andras-elemzes> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

KOŚCIŃSKI, Piotr (2018): *Poland and Ukraine: History Divides*. *Warsaw Institute*, 2018.03.01. Forrás: <https://warsawinstitute.org/poland-ukraine-history-divides/> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

KLÁG, Dávid (2022): *Hatvanhatan adtak be menedékkérelmet Magyarországra az ukrán háború kezdete óta*. Telex, 2022. 02. 27. Forrás: <https://telex.hu/kulfold/2022/02/27/hatvanhatan-adtak-be-menedekkerelmet-magyarorszagra-az-ukran-haboru-kezdte-ota> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

KLENNER, Zoltán (2019): *Menekültügy Magyarországon*. In: KLENNER Zoltán (szerk.): *Menekültügyi Ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó. Budapest.

LANGRAND, Michelle (2022): *UNHCR: Escalation of war in Ukraine could drive 4 million refugees*. Forrás: <https://genevasolutions.news/peace-humanitarian/unhcr-escalation-of-war-in-ukraine-could-drive-4-million-refugees> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

LÓWI, Ildikó (2016): *A magyar határőrség átalakulása és kihívásai az 1950-as évek végétől a délszláv migráció megérkezéséig*. *Határrendészeti Tanulmányok*. 2016/3. 78-94.

MAGYAR Ádám (2021): *Emlékfal a koszovói háború több százezer menekültjének*. *Euronews*, 2021.04.11. Forrás: <https://hu.euronews.com/2021/04/11/emlekkfal-a-koszovoi-haboru-tobb-szazezer-menekultjenek> (Megtekintve: 2022.02.28.)

MANDINER (2022): *Kilencvenezren lépték át a magyar határt Ukrajna felől*. *Mandiner*, 2022. 02. 28. Forrás: https://mandiner.hu/cikk/20220228_orsz_ukran_haboru_karpatalja_menekultek?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_202202 (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

MÁV ZRT. (2022): *Szolidaritási jeggyel, díjmentesen utazhatnak az ukrainai menekültek*. 2022. 02. 27. Forrás: https://www.mavcsoport.hu/mav-csoport/szolidaritasi-jeggyel-dijmentesen-utazhatnak-ukrainai-menekultek?fbclid=IwAR3irpZoujc0DswkT85PRRauwDWT1SLO_Xk-TIdSFNQwq65_Cr0ykheIEVw (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

MÁZSÁR Tamás – VASKOR Máté (2022): *Nagyon nehéz éjszaka vár a kijevekre, Szijjártó azt javasolta, Budapesten legyenek a béketárgyalások*. 24.hu, 2022.02.25. Forrás: <https://24.hu/kulfold/2022/02/25/orosz-ukran-konfliktus-invazio-kijev-robbanasok-percrol-percre/#negymillio-menekulttel-szamolnak> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

MOLNÁR, Zoltán (2022): *Hogyan lehet segíteni az ukrainai menekülteknek?* 24.hu, 2022. 02. 25. Forrás: <https://24.hu/belfold/2022/02/25/ukrajna-menekultek-segitseg-adomany-jotekonysag-szeretetszolgalat/> (Megtekintve: 2022. 02. 25.)

M1 HÍRADÓ (2022): Külgügyminiszteri tájékoztató. Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=LiLqczZILDI> (Megtekintve: 2022. 02. 25.)

NAGY, Boldizsár (2012): *A magyar menekültjog és menekültügy a rendszerváltozástól az Európai Unióba lépésig.* Gondolat Kiadó. Budapest.

NECSUTU, Madalin (2022): *Moldova Faces Humanitarian, Security Crisis Over Ukraine War.* Balkan Insight, 2022.02.28. Forrás: <https://balkaninsight.com/2022/02/28/moldova-faces-humanitarian-security-crisis-over-ukraine-war/> (Megtekintve: 2022.02.28.)

NOTES FROM POLAND (2022): *Poland condemns “fake news” that it is turning away non-white people fleeing Ukraine.* 2022.02.28. Forrás: <https://notesfrompoland.com/2022/02/28/poland-condemns-fake-news-that-it-is-turning-away-non-white-people-fleeing-ukraine/> (Megtekintve: 2022.02.28.)

ORSZÁGOS SAJTÓSZOLGÁLAT (2022): *Az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság közleménye.* Forrás: http://os.mti.hu/hirek/168617/az_orszagos_idegenrendeszeti_foigazgatosag_kozlemenye (Megtekintve: 2022.03.01.)

PAPP, Attila (2022): Orbán: A menekültek számára a megfelelő ellátást biztosítjuk. 24.hu, 2022. 02. 25. Forrás: <https://24.hu/kulfold/2022/02/25/orban-a-menekultek-szamara-a-megfelelo-ellatast-biztositjuk/> (Megtekintve: 2022. 02. 25.)

PARAMÉTER (2022): *Tízszázerek érkeznek a szlovák-ukrán határra, a menekülés csak most kezdődhet igazán.* 2022.02.26. Forrás: <https://parameter.sk/tizezrek-erkeznek-szlovak-ukran-hatarra-menekules-csak-most-kezdozhet-igazan> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

POLICE.HU (2022): *Az ukrán-magyar határszakasz forgalma.* Forrás: <https://www.police.hu/hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/hatarrendeszet/az-ukran-magyar-hatarszakasz-forgalma-1> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

RADU, Alexandra (2022): *Photos: Romania providing warm welcome to refugees from Ukraine.* Al-Jazeera, 2022.02.28. Forrás: <https://www.aljazeera.com/gallery/2022/2/28/photos-romania-ukraine-refugees-russian-invasion> (Megtekintve: 2022.02.28.)

REMÉNYI, Péter (2012): *Some aspects of demographic consequences of the breakup of former Yugoslavia.* In: Tarrósy István (szerk.)-Susan Milford (szerk.): *The Western Balkans : Lessons from the Past and Future Prospects - A View from the Danube Region.* Publikon. Pécs.

RFE/RL (2022): *Almost 26,000 Ukrainian Refugees Have Arrived In Moldova, Romania Since Invasion.* 2022.02.25. Forrás: <https://www.rferl.org/a/moldova-state-of-emergency-ukraine/31720351.html> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

SZIJJÁRTÓ, Péter (2022): <https://www.facebook.com/szijasarto.peter.official/videos/1386201828491643> (Megtekintve: 2022. 02. 27.)

SZILÁGYI, Imre (2004): *A magyar külpolitika és a délszláv térség 1990 után.* Külügyi Szemle. 2004/1. 4-27.

THÜRINGER, Barbara (2022): *Szlovákiában rendkívüli állapot lépett életbe, tízezrek menekülnek az országba.* Telex, 2022.02.26. Forrás: <https://telex.hu/kulfold/2022/02/26/szlovakia-rendkivuli-allapot-menekultek> (Megtekintve: 2022. 02. 28.)

TÓTH, Judit (1993): *Magyarország, mint hullámtörő? Adalékok az elmúlt két év menekültügyéhez.* In: Útkeresők. MTA Politikatudományi Intézete Nemzetközi Migráció Kutatócsoport Évkönyve/1992.

TÓTH, Pál Péter (1996): *A Magyarországra menekülők 1988-1994.* Statisztikai Szemle 1996/6. sz.

TWITTER (2022): <https://twitter.com/Refugees/status/1498618794209681416> (Megtekintve: 2022. 03. 01.)

UKRZALIZNICJA (2022), Telegram, 2022.03.01. Forrás: <https://t.me/UkrzalInfo/1237https://twitter.com/Refugees/status/1498618794209681416> (Megtekintve: 2022. 03. 01.)

UNHCR (2022): *Ukraine Situation Regional Refugee Response Plan.* 2022.03.01. Forrás: <https://reporting.unhcr.org/ukraine-situation-rrp-summary> (Megtekintve: 2022. 03. 01.)

UNHCR (2022B): *UNHCR mobilizing to aid forcibly displaced in Ukraine and neighbouring countries.* 2022.03.01. Forrás: <https://www.unhcr.org/news/briefing/2022/3/621deda74/unhcr-mobilizing-aid-forcibly-displaced-ukraine-neighbouring-countries.html> (Megtekintve: 2022. 03. 01.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Kóczán András Imre

Lektorálta: Janik Szabolcs

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik, és nem tekintendők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Dobó Géza, Gönczi Róbert, Kovács Blanka, Párducz Árpád, Pénzváltó Nikolett, 2022

© Migrációkutató Intézet, 2022

ISSN 2677-1780